

Які в народі звичаї крилаті,
Який багатий наш духовний світ!
Традиції живуть у кожній хаті
І їх вивчають діти з юних літ,
Щоб українцями по світу крокувати,
Й на цій землі прожити не дарма.
І щоб ніхто не зміг нам дорікати,
Що в нас коріння власного нема,
Традиції ніколи не вмирили,
Їх українці свято берегли.
А в світлий час їх з пам'яті дістали
І, наче стяг, в майбутнє понесли.

Її українська величність (історична подорож)

*Нежид Є.В., завідувач бібліотеки
Харківської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 147
Харківської міської громади*

1-й ведучий. Ми, українці, занадто мало знаємо про історію своєї Батьківщини та роль нашої нації у світі. І часто згадуємо про українських героїв, лише тоді, коли про них заговорив увесь світ. Українці ж керували арміями та чужоземними державами, створювали мистецькі шедеври світового рівня, робили сенсаційні відкриття в різні віки. Канцлери, флотоводці, патріархи, міністри, кардинали, царі, звитяжці духу – їх тисячі. І вони заслуговують на те, щоб ми про них знали.

Сьогодні ми хотіли б вам розповісти про київських князів, які стали європейськими монархіями і від яких беруть «відлік» найвідоміші королівські династії світу. Отже, хто ж вони були, «наші» королеви?

2-й ведучий. *Французька королева Анна Ярославна*

Напевно, важко знайти українця, який не чув про відому королеву Франції Анну, дочку великого князя київського Ярослава Мудрого. Вона стала дружиною французького короля Генріха I Канета, привезла до Франції не тільки коштовний посаг, а й високу культуру, за що її тут шанували. Оповіді свідчать, що Анна була дуже освіченою – володіла багатьма мовами, листувалася латиницею з Папою Римським. На багатьох державних документах Франції збереглися її підписи слов'янською мовою – найдавніші зразки українського письма, в оточенні підписів-«хрестиків» неписьменної французької знаті. Загальновідомі факти: Анна привезла з Києва у Францію Євангеліє, що пізніше стало відомим як «Реймське», на якому присягали під час коронації всі наступні французькі королі. Цікаво, що один із нащадків Анни Ярославни (син її онука, короля Франції Людовіка VI) – Генріх (1121 – 1175) був архієпископом Реймса. Відомо, що один із синів Анни – Філіпп I – був наступним королем Франції. А інший – Гуго Великий – став французьким героєм – керівником першого та кількох наступних

хрестових походів у Палестину. Від його нащадків (правнучки Ади де Варен) ведуть родовід шотландські та англійські королі.

3-й ведучий. *Онука князя Ярослава Едігна – німецька свята*

Про дочку Анни Ярославни та Генріха I, онуку київського князя Ярослава Мудрого – Едігну (Емму) в Україні відомо надзвичайно мало, натомість у Німеччині про неї дуже добре знають – там вона відома свята католицької церкви. «Едігну, як свідчать перекази, хотіли у Франції видати силоміць за нелюба, вона вирішила уникнути цього й піти, за однією версією, до Єрусалима, поклонитися святим місцям, за другою – збиралася вирушити на Русь, на Батьківщину своєї матері, – розповідає Олена Ясинецька. – Але уві сні їй було сказано: потрібно зупинитися там, де проспівася півень і одночасно задзвонить дзвін. У баварському містечку Пух, коли вона проїжджала повз церкву, Едігна почула й півня, і дзвін. Так вона зрозуміла, що це і є те місце, де має лишитися». За легендою, Едігна оселилася у величезному дуплі липи й провела там понад 30 років, вела дуже побожне життя. «Вона стала прозорливою, лікувала людей та худобу, учила дітей. Допомогала знайти вкрадене чи загублене». Едігна канонізована католицькою церквою, її вшановують як святу й досі просять про допомогу при втраті речей або їх крадіжці.

4-й ведучий. *Рятівниця Польщі*

Доброніга – Марія, донька київського князя Володимира Великого, стала дружиною польського князя Казимира I Відновника, чим, як кажуть історики, урятувала Польщу від розвалу та підпорядкування Римській імперії. Від неї бере початок ціла «плеяда» польських королів.

5-й ведучий. *Візантійська наречена*

Донька Володара – Івана Ростиславича, князя звенигородського, Ірина була видана заміж за Ісаака Комнена, сина візантійського імператора. Це був перший випадок прямих контактів Візантії з окремим князівством, що можна розцінювати як великий успіх зовнішньої політики перемишльських князів. Цей шлюб закріпив позиції Володара в його протистоянні з Угорщиною.

6-й ведучий. *Перша шотландська свята*

Батьки Маргарити Шотландської – передостанній представник стародавньої Уессекської династії англійських королів Едуард і його дружина Агата, дочка (за іншою версією – сестра) Ярослава Мудрого, про яку в Україні майже немає згадок. Маргарита одружилася з шотландським королем і відіграла чималу роль в історії Шотландії. Вона відома своїми релігійними реформами, а також впливом, який мала на культурну трансформацію шотландського королівства. Маргарита – мати чотирьох шотландських королів і однієї королеви Англії. І якщо прослідкувати цю династію далі, то можна, переконують дослідники, побачити зв'язок аж до сучасних англійських королів. До заміжжя з шотландським королем Маргарита готувалася стати черницею. Але зв'язок із церквою зберегла й після коронації. Маргарита опікувалася ченцями, засновувала монастирі, запросила до Шотландії бенедиктинців. З її діяльністю пов'язано проникнення на північну окраїну Європи лицарської англо-французької культури. У 1250 році Папа Інокентій IV зарахував її до лику святих – так Маргарита стала першою шотландською святою.

7-й ведучий. *Королева для Норвегії й Данії*

Єлизаветі Ярославні, старшій дочці князя Ярослава Мудрого, за життя вдалося «приміряти» корони одразу двох країн. Спершу вона стала дружиною

норвезького принца Гаральда Суворого – той довго добивався руки Єлизавети. Він, хоч і нащадок норвезького престолу, але жив вигнанцем при дворі Ярослава. Оскільки ж він не мав багатства й трону, київський князь відмовив йому у сватанні. «Однак Гаральд серйозно закохався і за будь-яку ціну вирішив завоювати Єлизавету, – каже Олена Ясинецька. – Він пішов на службу до візантійського імператора, там став героєм, здобув багатство та звиягу. І таки одружився з Єлизаветою». Гаральд до того ж був ще й поетом, присвячував майбутній дружині поеми, пізніше вписані в норвезькі саги, що досі зберігаються в музеях Норвегії та є досить відомими. Після загибелі Гаральда Єлизавета вийшла заміж за данського короля Свена II Естрідсена.

8-й ведучий. *Царівна-цілителька*

Євпраксії Мстиславівні, онуці Володимира Мономаха, дочці великого київського князя Мстислава Володимировича, судилося стати першою жінкою-лікарем в історії України-Русі. Вона з молодих років вивчала народну медицину, лікувала хворих (її ще через це називали Добродія, грецькою – Євпраксія). Вона стала автором наукового трактату «Мазі» (Алімма) – першої відомої в Європі медичної праці руського авторства (тепер вона зберігається у флорентійській бібліотеці Лоренцо Медічі) про здоровий спосіб життя. В основу трактату покладено дані наукових рукописів і власних спостережень. За однією з версій, Євпраксія вийшла заміж за візантійського царевича Олексія Комнена, сина імператора Іоанна II Комнена і дістала нове ім'я Зоя.

9-й ведучий. *Імператриця Римської імперії та бунтарка*

Ця жінка свого часу була однією з найбагатших осіб Європи, а знатне руське походження забезпечило їй сильні політичні позиції. Євпраксія-Адельгейда Всеволодівна, дочка великого князя київського Всеволода Ярославича, стала дружиною імператора Священної Римської імперії Генріха IV. Однак життя її склалося нещасливо: Генріх IV виявився лютим чоловіком – знущався над дружиною, ув'язнив її у Вероні. Крім того, імператор належав до секти сатанистів, а вихована в побожній родині Євпраксія цього стерпіти не могла. Євпраксія звернулася зі скаргою до Папи Римського, що було справжнім прецедентом: слабка жінка в ті часи виступила проти свого чоловіка-імператора! Її розлучили з Генріхом IV, і Євпраксія повернулася на Русь, де в одному з монастирів закінчила свій земний шлях.

10-й ведучий. *Анастасія-Агмунда Ярославна*

Анастасія-Агмунда Ярославна (після 1020 – між 1074 і 1094) – давньоруська князівна, дочка великого князя київського Ярослава Мудрого та дочки шведського короля Олафа Шетконунга Інгігерди (Ірини). Дружина угорського короля Андраша I (Андрія). У мадярській історії відома під ім'ям Агмунди. Мала двох синів: Шаламона (Соломона – короля Угорщини), Давида та дочку Аделаїду (Адельгейду), дружину чеського князя Вратислава. Впливала на політику чоловіка в питаннях збереження незалежності Угорщини від Священної Римської імперії. По смерті чоловіка воцаріння його брата Бели I перебувала у вигнанні (у Польщі, потім у Німеччині разом із дітьми). У 1063 р. повернулася в Угорщину та стала регентшею при юному Шаламоні. За свідченням німецьких джерел, у вдячність за підтримку її сина на престолі правителем Баварії Оттоном Нортхаймським вона подарувала йому угорську королівську реліквію – меч Атілли, що буцімто належав самому ватажкові гунів. Засновниця християнських православних монастирів на землях Угорщини, ймовірно, багато ченців прибуло

сюди разом з Анастасією з Русі. На прибалатонській вершині гори, біля Тиханьської абатської церкви сьогодні споруджено пам'ятник королю Андрашу та його дружині, на ньому напис: «Король Андраш I та королева Анастасія – українська княгиня».

1-й ведучий. Київських князів Х–ХІІІ століття, особливо – Ярослава Мудрого, можна вважати справжніми «тестями Європи» – такою кількістю шлюбів із королівськими династіями не могла похвалитися жодна інша держава, крім Київської Русі. За родоводами руських князів можна чітко простежити, які з європейських країн були пріоритетними партнерами Київської держави в її «сімейній дипломатії». Усі ці країни можна умовно поділити на три групи – скандинавські держави Півночі (Норвегія, Швеція, Данія); романо-германські держави Заходу (Франція, Англія, німецькі феодальні держави), слов'янські країни Сходу (Чехія, Польща тощо); до останньої групи можна зарахувати також середньоевропейську Угорщину. Загалом же нараховується більше сотні випадків міждинастійних зв'язків київських князів із європейськими монархами.

Тарас Шевченко і музика

(інтегрований урок для учнів 6 класу)

*Ромась О. П., учитель української мови та літератури
комунального закладу «Первомайський ліцей № 3 «Успіх»
Первомайської міської громади Лозівського району*

Мета: *формувати компетентності:*

- **предметні:** знання поезій Т.Г. Шевченка, музичних творів, написаних на вірші Т.Г. Шевченка; удосконалення навичок виразного читання поезій;
- **ключові:** оцінювати й характеризувати внесок Т.Г. Шевченка в скарбницю української поезії, у світовий мистецький поступ;
- **комунікативну та соціальну:** уміння працювати в групі, презентувати себе та дослухатися до думки колективу, навички емоційно-виразного виконання пісні; узагальнювати й систематизувати інформацію;
- **загальнокультурну:** усвідомлювати важливу роль Т. Шевченка в історико-культурному поступі України.

Обладнання: портрети Т. Шевченка, кобзарів і композиторів, мультимедійний проектор, музичний центр, аудіозаписи музичних творів, мультимедійна презентація, «Кобзар» Т. Шевченка.

Методи та прийоми: «Асоціативне гроно», «Асоціативний куш», робота в групах, «Музичне лото», пластичне інтонування, бесіда, розповіді вчителів, художнє читання, хоровий спів, сприймання музичних творів, їх аналіз, бесіда, слухання музики, «Мікрофон».

Використаний музичний матеріал:

- Аркадій Філіпенко. «Зацвіла в долині червона калина»;